

Tikrovės grožis Lietuvoje

Sandra BERNOTAITĖ.

Šiaurietiška vasara baigiasi. Tai ir vienintelė, nepakartojama Lietuvos šimtmečio vasara - grįžusius iš visų pasaulio kraštų lietuvius pasitikusi trispalvėmis, valstybingumo simbolika, nerimu dėl lietuviybės, o kai kuriuos tuo nerimu ir užkrėtusi. Juk pamačius trispalvę į galvą pirmiausia ateina ne šūkis „Lietuva - visiems!“. Kol kas, deja, ne.

Tenka ramintis, kad kitais metais vėliavų ant balkonų ir langų, tikėtina, bus daug mažiau. O kol kas ir mano akis sunkiai apsibranta su trispalvės fonu „skuduryno“ vitrinose (nemeluojau, Kaune pastebėta).

Liepos pirmąją Vilniaus rotušėje vykęs linksmas ir draugiškas pasaulio lietuvių šurmuly (,,100 Lietuvos veidų - sujunkime Lietuvą!“) tarsi įžemino tai, kas iki tol sklandė ore, it koks žiniasklaidos, o gal politikų ar nežinia kieno nematomos rankos iškeltas aitvaras. Renginio idėja buvo pozityvi: neskirstykime į „juos“ ir „mus“, nesakykime, kad vieni gyvena „čia“, kiti - „ten“. Esame vienos motinos vaikai, mus vienija Lietuva, tad ir mes, iš pasaulio trumpam sugrįžę, sujungiamo Lietuvą... Viskas gerai, verta garsiai įvardinti tai, kas ir taip ant liežuvio galo. Tačiau ir negatyvus formulavimas („neskirstykime“ ar „neskirstykite“) suponuoja, teigia realybę: juk skirstoma, ir jau ne pirmus metus.

Tai, kad globalios Lietuvos pojūčio dar nėra arba seniai jau nėra - nepaprastas ženklas nepaprastais mūsų laikais.

Ar kitas klausimas - ką daryti? Ne, kitas klausimas: kodėl yra skirstoma? Įvardinti diagnozę, o ne išvardinti simptomus - sveikimo pradžia. Tai, kad globalios Lietuvos pojūčio dar nėra arba seniai jau nėra (jeigu, remiantis tarpukario Lietuvos istorijos faktais, būtų galima teigti, jog kadaise jo būta ir daug stipresnio), yra nepaprastas ženklas nepaprastais mūsų laikais.

O žmonių vasarą grįžta gausiai. Gal prisidėjo tai, kad šiais metais vyko Dainų ir šokių šventė, gal subtropiniai orai pritraukė vasarotojus, kurie antraip būtų

ieškoję prieglobsčio pigesniuose atostogų taškuose, o gal taip kas vasarą būdavo, tik ne visada turėjau progos stebėti kaip šiemet, jau antrus metus gyvendama Lietuvoje, kelionių lagaminus ilsindama spintoje. Kai draugai klausė, kur važiuosiu atostogauti, atsakyti be nuostabos negalėjau: „Žinoma, liksiu čia, Lietuvoje, kur gi daugiau?“ Visgi saviironijos jausmo neprarandu: nereiktų girtis, kad mėgaujiesi gyvenimo „Real is Beautiful“ paprastumu, kai iki tol dešimt metų gyvenai „svajonių šalyje“ Australijoje, kur ne visi gali sau leisti atostogauti (net australai, pavargę nuo savo pačių egzotikos, skrenda į artimiausius Azijos kraštus, kur pasakiškai pigu).

Sykį vaikams Melburno lituanistinėje mokykloje parodžiau paveikslėlį su Lietuvos kontūru ir paklausiau, kas pavaizduota, o jie man choru atsakė: „Atoooostogos!“ Kai pasakoju šį anekdotą, daugelis šypteli. Man šiek tiek liūdna, bet ir smagu, kad vaikai bent taip žino, iš kur yra kilę.

Atostogų Lietuva. Panašiai, kaip „savaitgalių tėtis“ – pasirodo, pradžiugina, dingsta iš akiračio.

Atostogų Lietuva. Panašiai, kaip „savaitgalių tėtis“ – pasirodo, pradžiugina, dingsta iš akiračio. Iki kito savaitgalio ar gimtadienio. Toks dalykas, žmogus, vieta, tampa švente, atsieta nuo buities, kasdienybės, šiokiadienių.

Šiemet pirmą kartą taip aiškiai pajutau jaunąją, kaip dabar jau galima būtų įvardinti, „lietuvų kilmės“ kartą, nes poilsiauvau prie Lietuvos ežerų ir upių. Tai vienur, tai kitur vandenyje turškėsi vaikai, tarpusavyje kalbantys angliškai su britišku akcentu. Šiaip tas akcentas grubokas, šaižus mano ausiai, o dar tie vaikai akivaizdžiai rėkė iš visų jėgų, kad tuo savo kalbėjimu užgožtų nepatogumą, jaustųsi mažiau nesaugūs, mažiau svetimi... Nors buvo akivaizdu, kad tai „mūsų“ vaikai, lietuviai. Tėvų nebuvo arti, bet ir nematydama jų supratau, kad tai ne britai. (Britai – prie tik vietiniams gerai žinomo Zarasų rajono ežeriuko?!) Pajutusi vaikų susikaustymą, nesmagumą, stengiausi tarpininkauti tarp atvykėlių ir vietinių, kalbinau tik lietuviškai, nors vietiniai man sakė: „Kam tu su jais kalbi lietuviškai? Jie nesupranta!“ Supranta, supranta. Paklausiau pačių: „Suprantat lietuviškai?“ Atsakė, kad taip.

Jaustis bent kiek svetimam nėra gera, todėl drąsiau yra šūkauti tarpusavyje taip garsiai, kad negirdėtum savo baimės.

Žinau, kad kalbėti su stipriu akcentu nėra jauku, ypač šalyje, kur tą tavo akcentą tučtuojau pagauna vietinio ausis, o gal ir veido grimasa tą pagavimą išduoda. Jaustis bent kiek svetimam nėra gera, todėl drąsiau yra šūkauti tarpusavyje taip garsiai, kad negirdėtum savo baimės.

Gera žinoti, kad Lietuvoje vasarą vyko daugybė „tarptautinių“, ar gal reiktų sakyti „interlietuviškų“, stovyklų vaikams. Dideli ir maži miestai susirūpino dėl tų, kurie grįžta, noriai padeda jiems integruotis. Geriau, kad vaikaičiai neliktų vieni su nekalbančiais jokia užsienio kalba, išskyrus rusų, seneliais. O ir tie, kurių niekas neišvežė užsienin, mėgsta pasipraktikuoti bendraudami užsienio kalba, ir tai kita medalio pusė: tarpininkauji, kad atvykėliai išmoktų lietuviškai, o vietiniai vaikai tučtuojau puola kalbėti angliškai. Nes gudruoliai išmoksta šitos kalbos be didelių pastangų – ji visur ore, kaip seniau buvo rusų.

Džiugu buvo išgirsti ir taip sakant: „Seniau žinojau tik Vilnių. Pagyvenęs svetur, supratau, kad nepažįstu Lietuvos.“ Man buvo panašiai: tik pagyvenusi keletą metų kitame pasaulio krašte, pakeliavusi egzotiškose šalyse, susigriebiau, kad noriu pažinti savo šalį, aplankyti mažiausius jos užkaborius, o ėmusi lankyti nustebau, kaip gražu. Juk nerūpi tai, prie ko neprisilietei, ir nežinai, ką prarandi. Tam, kad susidomėtum, kartais reikia bent tokio „sukrėtimo emigracija“. Beje, tai gali būti ir pasaulinė tendencija – dėmėtis periferija, mažais miestais, gyvenvietėmis, kur jaunimas įperka nekilnojamąjį turtą, įsiveda puikiai veikiančią internetą ir toliau gyvena globaliai, mėgaudamasis lokaliais „ekologiškos“ aplinkos privalumais.

Vertinti tuos turtus, kuriuos esi įgijęs gimimo teise – tai savo privilegijos įsisąmoninimas, savo tapatybės atradimas.

Vertinti tuos turtus, kuriuos esi įgijęs gimimo teise – tai savo privilegijos įsisąmoninimas, savo tapatybės atradimas. Vienoje viešojoje diskusijoje jaunas žmogus, pasirinkęs gyventi Lietuvoje, išsakė tokią mintį: galbūt to laikino, švelniai sukrečiančio išvykimo reikia tam, kad prabustų sąmonė ir žmogus susimąstytų apie savo tapatybę, priklausymą vietai, bendruomenei. Ar toks lokalus priklausymas kliudo būti kosmopolitiškas? Visiškai ne. Greičiau atvirkščiai – padeda, tapęs atspirtimi.

Pastebėjau, kokia vyresniųjų, ne vaikų, draugystės dinamika: atstumai sutrauko santykius ne todėl, kad žmonės apsigyvna toli vieni nuo kitų, o todėl, kad jie negali būti arti tada, kai reikia ne švęsti, o rūpintis vieniems kitais. Padėti buityje.

Patarti telefonu, kai reikia greitai, o ne rytoj (dėl laiko skirtumų). Priimti nakvoti, kai reikia greitai, o ne už pusmečio, kai atskrisi lėktuvu. Pabūti su draugės vaikais šio penktadienio vakare, o ne kada nors, kai užaugs.

Su bičiule iš Sidnėjaus kalbėjomės apie savitarpio pagalbos suvokimo skirtumus. Esu pastebėjusi, kad australai įpratę už mažiausias paslaugas susimokėti, nenorėdami likti skolingi. Paprastas pavyzdys: savo katiną palikdavau „kačių auklei“, kurios kiekvienas apsilankymas man kainuodavo apie dvidešimt dolerių. Paprašyti vietinių australų užėti ir pamaitinti katiną liežuvis neapsiverčia, supranti, kad taip nedaroma – tau duos „auklės“ kontaktus arba pasiūlys „kačių viešbutį“. Ir jei tai visiems priimtina, kitoks elgesys bus keistas, jausiesi nepritapėle. Bet aš norėjau kitaip ir susiradau bičiulių lietuvių. Juokavau, kad jau po pirmojo susitikimo su nepažįstamu lietuviu esi pasiruošęs duoti jam savo namų raktus ir patikėti katiną.

Išties mūsų bendruomenės Lietuvoje glaudžiau susijusios, mes greitai randame bendrą pažįstamą (taip, mes „pusbrolių šalis“ – bet koks tai privalumas!). Pripažįstu tai kaip teigiamą lietuviybės bruožą.

Kai visai neseniai sutikta nauja pažįstama lietuvė paprašė padėti jos mamai sutvarkyti kambarius, besispyriojančią, visą gyvenimą Australijoje nugyvenusią, orią močiutę telefonu įtikinėjau: „Mes nesame svetimos, mes lietuvės, todėl leiskite man jums padėti.“ (Visgi neleido, bet dėl kitų priežasčių.)

Išvykus kitur, gali tiesiog pasikeisti namų mastelis, dingti mažojo bendruomenės gabarito pojūtis.

Padėti vieni kitiems Lietuvoje ne tik normalu – būtina. Labai daug dalykų nuveikiama, apeinant piniginių faktorių, taip susitaupo laiko, taip susikuria socialinio tinklo suteikiamas saugumo jausmas. Mūsų miestai ne milijoniniai, bendruomenės nariai sutinka vieni kitus dažniau, nėra taip, kad susipykai – nebematysi. Ne, čia susipykstama ir gyvenama toliau – taikomasi arba taikstomasi, nes kitaip tiesiog neįmanoma. Išvykus kitur, gali tiesiog pasikeisti namų mastelis, dingti mažojo bendruomenės gabarito pojūtis. Kai kam, grįžus gyventi į Lietuvą, tai kultūrinio šoko dalis.

Ryšiai su tikrais draugais nenutrūksta, tačiau kai ką prarandi. Akimirkas, tiesioginį bendravimą, priklausymą ir dalinimąsi tuo, kas čia ir dabar. Nuo

rūpesčių iki apkalbų ir anekdotų. Bendrystės karkasas gali išlikti tvirtas, bet tikrovės kontekstas nušiūra, tampa plonas, jautrus, greitai yrantis.

Lietuvoje likusiųjų akyse emigrantu galima tapti jau po pirmųjų metų svetur.

Kai kas man pasakojo, kad grįžus gyventi į Lietuvą dingo dalis draugų. Tai gerai, galbūt tai nebuvo tikri draugai, galbūt jiems reikėjo „emigranto egzotikos“, o gal pasakojimų ir vilties, kad kada nors ir jie išvažiuos. Grįžai ir po metų kitų tapai toks pat eilinis pilietis, jei iš tiesų pasisekė reintegruoti, jei nepabėgai atgal. Nes reintegracijai iš tiesų prireikia vidutiniškai iki dvejų metų, o gal ir daugiau. Lietuvoje likusiųjų akyse emigrantu galima tapti jau po pirmųjų metų svetur. Antropologijoje migranto apibrėžimas: 12 mėnesių kitur. Po metų tu jau žinai, ką reiškia gyventi ten, kur negimei.

Vienas pažįstamas, kuris niekada nebuvo emigravęs, juokais pasiskundė, kad vasaromis vargsta: galybė draugų grįžta iš viso pasaulio ir su visais reikia pabūti. Kalendorius pilnas susitikimų! Ir visus reikia suplanuoti, įterpti, nepraleisti, nes tu čia esi visada, o jie atsiranda trumpam, ir kiekvienas turi savo laiko langelį. O kai jau sugrįžta, juk tokie visi išsiilgę, taip intensyviai reikia bendrauti, kad pasivytum tai, ką praleidai. Tai ir vaikštai apkvaitęs nuo pokalbių – nuostabių, gilių, pratęsiamų nuo ten, kur pernai ar užpernai nutrūko...

Pažįstu šeimų, kurios kas vasarą grįžta į Lietuvą atostogauti. Jų kalendorius irgi tirštai nusėtas susitikimų, svečiavimosi, dalyvavimo renginiuose. Tokiais atvejais skundžiamasi, kad nėra laiko pajusti ramybės, lėtumo, nuobodulio. Juk atostogos, bent jau man, tai laikas, kai gali sustoti ir įsiklausyti į savo mintis. Bet žinau ir tokių, kurie grįžta ir pasislepia miško trobelėje. Ir apsimeta, kad yra vietiniai, kad niekur neišskrenda žiemoti. Tie yra gudrūs paukšteliai.

Projektas „Lietuvybė pasaulyje“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

